

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
VERICA TRSTENJAK
prezentate la 22 septembrie 2011¹

Cuprins

I — Introducere	I - 13966
II — Cadrul juridic	I - 13967
A — Dreptul Uniunii	I - 13967
1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	I - 13967
2. Dreptul derivat	I - 13968
a) Regulamentul nr. 343/2003	I - 13969
b) Directiva 2001/55	I - 13973
c) Directiva 2003/9	I - 13973
d) Directiva 2004/83	I - 13974
e) Directiva 2005/85	I - 13975
III — Situația de fapt și cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare	I - 13975
IV — Procedura în fața Curții	I - 13976
V — Argumentele părților	I - 13977
VI — Aprecieri juridică	I - 13979
A — Considerații introductive	I - 13979

1 — Limba originală: germana.

B —	Obligația de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 în cazul unui risc serios de încălcare a drepturilor fundamentale în urma transferului unui solicitant de azil către statul membru responsabil în mod normal	I - 13981
C —	Înainte de transferul unui solicitant de azil, statul membru care efectuează transferul trebuie să examineze, potrivit Regulamentului nr. 343/2003, dacă drepturile garantate solicitantului respectiv prin Carta drepturilor fundamentale îi sunt asigurate acestuia în statul membru de primire	I - 13986
VII —	Concluzie	I - 13989

I — Introducere

1. Criteriile care permit determinarea statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil formulate pe teritoriul Uniunii sunt prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate în unul dintre statele membre de un resortisant al unei țări terțe². Sistemul de repartizare a competențelor în materie de azil instituit de acest regulament are drept caracteristică esențială faptul că, în principiu, un singur stat membru este responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate

pe teritoriul Uniunii. Atunci când un resortisant al unei țări terțe solicită azil într-un stat membru care, potrivit Regulamentului nr. 343/2003, nu este responsabil în mod normal pentru examinarea acestei cereri, acesta prevede o procedură de transfer al solicitantului de azil către statul membru responsabil în mod normal.

2. Criza traversată în prezent de sistemul elen de azil obligă totuși celelalte state membre să se întrebe dacă, în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003, solicitanții de azil pot fi transferați către Grecia în condițiile în care în Grecia nu se mai poate garanta că solicitanții de azil vor fi tratați, iar cererile lor vor fi examinate în conformitate cu reglementările Uniunii. Articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 conferă unui stat membru dreptul de a deroga de la reglementările

2 — JO L 50, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 56.

normale privind competența și de a examina el însuși o cerere de azil prezentată pe teritoriul său în locul statului membru responsabil în mod normal, astfel încât se ridică, în plus, întrebarea dacă așa-numitul „drept de a-și asuma responsabilitatea” al statelor membre se poate transforma într-o „obligație de a-și asuma responsabilitatea” atunci când statul membru responsabil în mod normal nu le mai poate asigura solicitanților de azil un tratament în conformitate cu reglementările Uniunii.

3. Acestea sunt problemele cu privire la care trebuie să se pronunțe instanța de trimitere în acțiunea principală, în care cinci solicitanți de azil, care au intrat ilegal pe teritoriul Uniunii venind din Grecia, dar care au solicitat azil în Irlanda, se opun măsurii de returnare a lor din Irlanda în Grecia.

4. Prezenta cauză și cauza C-411/10, N. S., în care ne vom prezenta concluziile în aceeași zi cu concluziile în prezenta cauză, se află în strânsă legătură. Cauza N. S. privește problema transferului unor solicitanți de azil din Regatul Unit către Grecia în condițiile Regulamentului nr. 343/2003. Aceasta a fost conexată cu prezenta cauză prin Ordonanța președintelui Curții pentru buna desfășurare a observațiilor scrise, a procedurii orale și în vederea pronunțării unei hotărâri comune. Din motive de claritate, am decis să prezentăm concluzii distincte în prezenta cauză și în cauza N.S. Prezentele concluzii cuprind totuși mai multe trimiteri la concluziile prezentate în cauza N. S.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul Uniunii*

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

5. Articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale, intitulat „Demnitatea umană”, prevede că:

„Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.”

6. Articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale, intitulat „Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante”, prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.”

7. Articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale, intitulat „Dreptul de azil”, prevede următoarele:

„Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la

Geneva din 28 iulie 1951 și de Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.”

8. Articolul 19 din Carta drepturilor fundamentale, intitulat „Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare”, prevede:

„(1) Expulzările colective sunt interzise.

(2) Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.”

2. Dreptul derivat

9. La întrunirea sa specială de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, Consiliul European a convenit să acționeze pentru instituirea unui sistem european comun de azil bazat pe aplicarea deplină și globală a Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților, astfel cum a fost modificată prin Protocolul de la New York din 31 ianuarie 1967 (denumită în continuare „Convenția de

la Geneva privind statutul refugiaților”), afirmând astfel principiul nereturnării, asigurându-se că nicio persoană nu este trimisă acolo unde există riscul de a fi persecutată din nou. În cadrul acestei întruniri speciale, Consiliul European a confirmat, în plus, că, în ceea ce privește problema protecției temporare a persoanelor strămutate, este necesar să se ajungă la un acord pe baza solidarității între statele membre.

10. Rezoluțiile întrunirii de la Tampere au fost transpuse, între altele, prin intermediul regulamentului și al directivelor următoare³:

— Regulamentul nr. 343/2003;

— Directiva 2001/55/CE a Consiliului privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare, în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate, și măsurile de promovare a unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri⁴;

3 — Pe lângă regulamentul și directivele menționate aici, au fost adoptate o multitudine de alte acte de drept derivat în vederea creării unui sistem de azil comun, a instituirii unei politici în domeniul imigrării legale și de combatere a imigrării ilegale, de exemplu, Regulamentul (UE) nr. 439/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 mai 2010 privind înființarea unui Birou European de Sprijin pentru Azil (JO L 132, p. 11) sau Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO L 348, p. 98).

4 — JO L 212, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 179.

- Directiva 2003/9/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de stabilire a standardelor minime pentru primirea solicitanților de azil în statele membre⁵;
- Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate⁶;
- Directiva 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat⁷.

11. În detaliu, regulamentul și directivele menționate prevăd următoarele:

a) Regulamentul nr. 343/2003

12. Articolul 1 din Regulamentul nr. 343/2003 stabilește criteriile și mecanismele de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil

prezentate într-un stat membru de un resortisant al unei țări terțe.

13. Articolul 3 din Regulamentul nr. 343/2003 este formulat după cum urmează:

„(1) Statele membre examinează cererea de azil prezentată de un resortisant al unei țări terțe oricărui dintre ele, la frontieră sau pe teritoriul statului membru în cauză. Cererea este examinată de un singur stat membru și anume acela pe care criteriile stabilite de capitolul III îl desemnează responsabil.

(2) Prin derogare de la alineatul (1), fiecare stat membru poate examina o cerere pentru azil care îi este prezentată de un resortisant al unei țări terțe, chiar dacă această examinare nu este responsabilitatea sa în temeiul criteriilor prezentate de prezentul regulament. În acest caz, acel stat membru devine statul membru responsabil în sensul prezentului regulament și își asumă obligațiile asociate acestei responsabilități. După caz, acesta înlocuiește statul membru anterior responsabil, statul membru care conduce o procedură pentru determinarea statului membru responsabil sau statul membru căruia i-a fost solicitat să preia sau să reprimească solicitantul.

(3) Orice stat membru își rezervă dreptul, în conformitate cu legislația sa internă, de a trimite un solicitant de azil către o țară terță, în conformitate cu dispozițiile Convenției de la Geneva.

5 — JO L 31, p. 18, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 48.

6 — JO L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52.

7 — JO L 326, p. 13, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 242.

(4) Solicitantul de azil este informat în scris într-o limbă pe care se presupune, în mod rezonabil, că o înțelege cu privire la aplicarea prezentului regulament, termenele și efectele acestuia.”

14. Articolul 4 din Regulamentul nr. 343/2003 este formulat după cum urmează:

„(1) Procesul de determinare a statului membru responsabil în temeiul prezentului regulament începe imediat ce cererea de azil este prezentată pentru prima oară într-un stat membru.

(2) O cerere de azil se prezumă că a fost prezentată odată ce un formular depus de solicitantul de azil sau un proces-verbal întocmit de autorități a ajuns la autoritățile competente ale statului membru în cauză. Atunci când o cerere nu este făcută în scris, perioada dintre declarația de intenție și întocmirea procesului-verbal ar trebui să fie cât mai scurtă cu putință.

[...]”

15. Articolul 5 din Regulamentul nr. 343/2003 prevede că:

„(1) Criteriile pentru determinarea statului membru responsabil sunt aplicate în ordinea

în care acestea sunt prezentate în acest capitol.

(2) Statul membru responsabil în conformitate cu aceste criterii este determinat pe baza situației existente în momentul în care solicitantul de azil a prezentat prima oară cererea sa de azil unui stat membru.”

16. Articolul 10 din Regulamentul nr. 343/2003 este formulat după cum urmează:

„(1) Atunci când se stabilește, pe baza probelor sau a dovezilor circumstanțiale, astfel cum sunt descrise în cele două liste menționate la articolul 18 alineatul (3), inclusiv datele la care face referire capitolul III al Regulamentului (CE) nr. 2725/2000, că un solicitant de azil a trecut ilegal frontiera într-un stat membru pe uscat, pe mare sau pe calea aerului venind dintr-o țară terță, statul membru în care s-a intrat astfel este responsabil de examinarea cererii de azil. Această responsabilitate încetează la 12 luni de la data la care a avut loc trecerea ilegală a frontierei.

(2) Atunci când un stat membru nu poate sau nu mai poate fi responsabil în conformitate cu alineatul (1) și atunci când se stabilește, pe baza probelor sau a dovezilor circumstanțiale, astfel cum sunt descrise în cele două liste menționate la articolul 18 alineatul (3), că solicitantul de azil – care a intrat ilegal pe teritoriile statelor membre sau în împrejurări de intrare care nu pot fi stabilite – la momentul prezentării cererii a locuit anterior

pentru o perioadă continuă de cel puțin cinci luni într-un stat membru, acel stat membru este responsabil de examinarea cererii de azil.

(b) finalizeze examinarea cererii de azil;

[...]

În cazul în care solicitantul a locuit pentru perioade de timp de cel puțin cinci luni în mai multe state membre, statul membru al ultimei șederi este responsabil de examinarea cererii.”

(3) Obligațiile specificate la alineatul (1) încetează atunci când resortisantul țării terțe a părăsit teritoriul statelor membre pentru o perioadă de cel puțin trei luni, cu excepția cazului în care resortisantul țării terțe este titularul unui permis de ședere valabil eliberat de statul membru responsabil.

17. Articolul 13 din Regulamentul nr. 343/2003 prevede că:

[...]”

„Atunci când niciun stat membru responsabil de examinarea cererii nu poate fi desemnat pe baza criteriilor menționate în prezentul regulament, primul stat membru în care a fost prezentată cererea de azil este responsabil de examinarea acesteia.”

19. Articolul 17 din Regulamentul nr. 343/2003 prevede că:

18. Articolul 16 din Regulamentul nr. 343/2003 este formulat după cum urmează:

„(1) Atunci când un stat membru în care s-a prezentat o cerere de azil consideră că alt stat membru este responsabil de examinarea cererii, acesta poate, pe cât de repede posibil și în orice caz în trei luni de la data la care a fost prezentată cererea în sensul articolului 4 alineatul (2), sesiza celălalt stat membru să preia solicitantul.

„(1) Statul membru responsabil de examinarea cererii de azil în conformitate cu prezentul regulament este obligat să:

Atunci când cererea de preluare a unui solicitant nu este făcută în termenul de trei luni, responsabilitatea pentru examinarea cererii de azil aparține statului membru în care s-a prezentat cererea.

(a) preia, în conformitate cu dispozițiile prevăzute la articolele 17-19, un solicitant de azil care a prezentat o cerere într-un stat membru diferit;

[...]”

20. Articolul 18 din Regulamentul nr. 343/2003 este formulat după cum urmează:

„(1) Statul membru solicitat face cercetările necesare și hotărăște asupra cererii de preluare a solicitantului de azil în termen de două luni de la data la care cererea a fost primită.

[...]

(7) Absența răspunsului la expirarea termenului de două luni menționat la alineatul (1) și a termenului de o lună menționat la paragraful 6 echivalează cu acceptarea cererii și determină obligația de a prelua persoana în cauză, inclusiv o bună organizare a sosirii acesteia.”

21. Articolul 19 din Regulamentul nr. 343/2003 prevede că:

„(1) Atunci când statul membru solicitat acceptă să preia solicitantul, statul membru în care s-a prezentat cererea de azil notifică solicitantului de azil decizia de a nu examina cererea, precum și obligația de a-l transfera către statul membru responsabil.

(2) Decizia menționată la alineatul (1) stabilește motivele pe care este întemeiată. Aceasta conține detalii privind termenul de

realizare a transferului și, dacă este necesar, conține informații referitoare la locul și data la care solicitantul trebuie să se prezinte, în cazul în care acesta se deplasează către statul membru responsabil prin mijloace proprii. Această decizie poate face obiectul unei căi de atac sau al unei revizui. Această cale de atac sau revizuire nu au efect suspensiv asupra executării transferului, cu excepția cazului în care instanțele judecătorești sau organele competente hotărăsc aceasta, de la caz la caz, dacă legislația internă o permite.

(3) Transferul solicitantului din statul membru în care s-a prezentat cererea de azil către statul membru responsabil se face în conformitate cu dreptul intern al primului stat membru, după consultări între cele două state membre în cauză, cât de repede posibil, și în cel mult șase luni de la acceptarea cererii de a prelua solicitantul sau de la decizia privind calea de atac sau revizuire atunci când acestea au efect suspensiv.

[...]

(4) Atunci când transferul nu se efectuează în termenul de șase luni, responsabilitatea aparține statului membru în care s-a prezentat prima dată cererea. Acest termen poate fi prelungit până la maximum un an în cazul în care transferul nu a putut fi efectuat din cauza reținerii în închisoare a solicitantului de azil sau până la 18 luni în cazul în care solicitantul de azil se sustrage procedurii.

[...]”

b) Directiva 2001/55

22. Potrivit articolului 1, această directivă are ca obiectiv stabilirea standardelor minime pentru acordarea protecției temporare în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate din țări terțe, care nu se pot întoarce în țara lor de origine, și promovarea unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri.

23. Potrivit articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/55, „protecție temporară” înseamnă o procedură cu caracter excepțional menită să asigure, în cazul unui aflux masiv sau a unui aflux masiv iminent de persoane strămutate din țări terțe care nu se pot întoarce în țara lor de origine, o protecție imediată și temporară unor astfel de persoane, în special în cazul în care există și riscul ca sistemul de azil să nu poată gestiona acest aflux, fără efecte adverse pentru funcționarea sa eficientă, în interesul persoanelor în cauză și al altor persoane care cer protecție.

24. Capitolul II din Directiva 2001/55 cuprinde normele privind durata și punerea în aplicare a protecției temporare. Capitolul III prevede obligațiile statelor membre față de persoanele care beneficiază de protecție temporară. Capitolul IV cuprinde normele referitoare la accesul la procedura de azil a persoanelor care beneficiază de protecție temporară. Capitolul V este consacrat

întoarcerii persoanelor în cauză și măsurilor ulterioare protecției temporare. Capitolul VI reglementează repartizarea sarcinilor și a misiunilor între statele membre într-un spirit de solidaritate a Uniunii.

c) Directiva 2003/9

25. Potrivit articolului 1 din aceasta, Directiva 2003/9 are ca obiectiv stabilirea unor standarde minime pentru primirea solicitanților de azil în statele membre.

26. Standardele minime prevăzute de Directiva 2003/9 privesc obligația statelor membre de a informa solicitanții de azil (articolul 5), documentele pe care acestea trebuie să le furnizeze solicitanților (articolul 6), șederea și libertatea de circulație a solicitanților de azil (articolul 7), menținerea unității familiei solicitanților de azil (articolul 8), școlarizarea și educația copiilor minori (articolul 10), accesul solicitanților de azil la piața muncii (articolul 11), formarea profesională a acestora (articolul 12) și condițiile materiale de primire și de acces la îngrijiri medicale (articolul 13 și următoarele).

27. Articolul 21 din directivă, intitulat „Căi de atac”, prevede că statele membre trebuie să

se asigure că deciziile negative cu privire la acordarea avantajelor prevăzute în directivă sau deciziile adoptate în temeiul articolului 7 care afectează în mod individual solicitanții de azil pot face obiectul unei căi de atac în cadrul procedurilor prevăzute în dreptul intern. Cel puțin în ultimă instanță, este prevăzută posibilitatea unor căi de atac în fața unui organism judiciar.

28. Potrivit articolului 23 din Directiva 2003/9, statele membre se asigură că sunt stabilite măsuri pentru orientarea, monitorizarea și controlul corespunzătoare ale condițiilor de primire, respectând structura constituțională a acestora. Potrivit articolului 24 alineatul (2), statele membre alocă resursele necesare pentru punerea în aplicare a dispozițiilor de drept intern adoptate pentru transpunerea acestei directive.

d) Directiva 2004/83

29. În conformitate cu articolul 1 din Directiva 2004/83, aceasta are ca obiect

stabilirea unor standarde minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate.

30. Capitolele II, III și V din Directiva 2004/83 conțin o serie de norme și de criterii cu privire la examinarea cererilor de acordare a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară, precum și la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau de persoană care poate beneficia de protecție subsidiară. Capitolul IV, pe de o parte, obligă statele membre să acorde statutul de refugiat oricărui resortisant al unei țări terțe sau oricărui apatrid care îndeplinește condițiile necesare pentru a putea fi considerat refugiat în conformitate cu capitolele II și III (articolul 13) și, pe de altă parte, stabilește modalitățile de revocare, de încetare sau de refuz al reinnoirii statutului de refugiat (articolul 14). Capitolul VI prevede normele corespunzătoare privind acordarea statutului conferit prin protecție subsidiară (articolul 18) și revocarea, încetarea sau refuzul de reinnoire a acestuia (articolul 19). Capitolul VII precizează conținutul protecției internaționale, care include printre altele protecția împotriva returnării (articolul 21). Capitolul VIII reglementează aspectele privind cooperarea administrativă. Potrivit articolului 36, statele membre se asigură, printre altele, că autoritățile și celelalte organizații care pun în aplicare directiva beneficiază de formarea profesională necesară.

e) Directiva 2005/85

III — Situația de fapt și cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare

31. Potrivit articolului 1 din aceasta, scopul Directivei 2005/85 este de a stabili standarde minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și de retragere a statutului de refugiat.

32. În conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2005/85, aceasta se aplică tuturor cererilor de azil depuse pe teritoriul statelor membre, inclusiv la frontieră sau în zonele de tranzit ale statelor membre, precum și retragerii statutului de refugiat. Potrivit articolului 4 alineatul (1) primul paragraf, statele membre desemnează pentru toate procedurile o autoritate decizională care răspunde de examinarea corespunzătoare a cererilor în conformitate cu directiva.

33. Principiile fundamentale ale acestor proceduri, precum și garanțiile care trebuie asigurate solicitanților de azil în acest context sunt prevăzute în capitolul II din Directiva 2005/85. Capitolul III din directivă prevede normele concrete privind procedura de acordare a statutului de refugiat. Acesta introduce conceptul de țară terță sigură (articolul 27) și conceptul de țară de origine sigură (articolul 31). În sfârșit, capitolul V prevede normele care reglementează dreptul solicitantului de azil la o cale de atac efectivă (articolul 39).

34. Obiectul procedurii principale îl reprezintă acțiunile introduse de cinci solicitanți de azil împotriva hotărârilor Refugee Applications Commissioner (denumit în continuare: „primul pârât din acțiunea principală”) de a dispune transferul acestor solicitanți de azil către Grecia, potrivit prevederilor Regulamentului nr. 343/2003, pentru examinarea cererilor de azil ale acestora.

35. Toții reclamanții, care nu au nicio legătură unul cu celălalt, au călătorit prin Grecia și au fost arestați pentru intrare ilegală în acest stat. Toți sunt bărbați adulți și nu pretind că ar suferi de vreo vulnerabilitate sau dizabilitate aparte. Toți reclamanții au părăsit Grecia, fără a depune cerere de azil în acest stat, și au călătorit către Irlanda, unde au solicitat azil.

36. Cei cinci reclamanți susțin că provin din Afganistan, din Iran și, respectiv, din Algeria. Toți cinci se opun returnării în Grecia. Reclamanții susțin că în Grecia nu există proceduri și condiții adecvate pentru solicitanții de azil și, prin urmare, Irlanda are obligația să își exercite puterea discreționară potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 de a-și asuma responsabilitatea pentru examinarea și pentru soluționarea cererilor lor de azil.

37. Primul pârât din acțiunea principală a refuzat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003, iar Minister for Justice and Law Reform (denumit în continuare: „al doilea pârât din acțiunea principală”) a emis în toate cele cinci cazuri ordine de transfer în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003. Cu toate acestea, transferurile respective au fost suspendate până la soluționarea litigiilor aflate pe rolul instanței de trimitere, în care se contestă validitatea refuzului primului pârât din acțiunea principală de a exercita dreptul de a-și asuma responsabilitatea potrivit articolului 3 alineatul (2).

38. Întrucât are îndoieli cu privire la interpretarea și la aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 într-un caz precum cel din acțiunea principală, instanța de trimitere a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Statul membru care efectuează transferul potrivit Regulamentului (CE) nr. 343/2003 al Consiliului este obligat să evalueze respectarea de către statul membru de primire a articolului 18 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, a Directivelor 2003/9/CE, 2004/83/CE și 2005/85/CE ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 343/2003 al Consiliului?

2) În cazul unui răspuns afirmativ și în cazul în care se stabilește că statul membru de primire nu respectă una sau mai multe

dintre aceste prevederi, statul membru care efectuează transferul este obligat să accepte responsabilitatea de a examina cererea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului?”

IV — Procedura în fața Curții

39. Decizia de trimitere a fost primită la grefa Curții la 15 octombrie 2010. Prin Ordonanța președintelui Curții din 9 noiembrie 2010, cauzele C-411/10 și C-493/10 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și, prin Ordonanța din 16 mai 2011, au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

40. Au prezentat observații scrise Curții reclamantii din acțiunea principală, Amnesty International Limited și AIRE (Advice on Individual Rights in Europe) Centre – în calitate de intervenientă, Înalțul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați, Republica Irlanda, Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Republica Franceză, Regatul Unit, Regatul Țărilor de Jos, Republica Italiană, Republica Finlanda, Republica Elenă, Republica Austria, Republica Cehă, Republica Polonă, Confederația Elvețiană și Comisia Europeană. La ședința din 28 iunie 2011 s-au prezentat reprezentanții

reclamanților din acțiunea principală, ai Amnesty International Limited și ai AIRE (Advice on Individual Rights in Europe) Centre, ai Înalțului Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați, ai Republicii Irlanda, ai Republicii Elene, ai Republicii Slovenia, ai Regatului Țărilor de Jos, ai Republicii Polone, ai Republicii Franceze, ai Regatului Unit și ai Comisiei.

V — Argumentele părților

41. Prima întrebare preliminară, care privește aspectul dacă statul membru care efectuează transferul potrivit Regulamentului nr. 343/2003 este obligat să examineze respectarea de către statul membru de primire a articolului 18 din Carta drepturilor fundamentale, a Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 și a Regulamentului nr. 343/2003, ar trebui – după cum consideră *reclamanții din acțiunea principală, Amnesty International Limited și AIRE Centre* – să primească un răspuns afirmativ. În plus, *Amnesty International Limited și AIRE Centre* subliniază că, în acest context, statul membru care efectuează transferul are obligația de a examina respectarea, de către statul membru de primire, a tuturor dispozițiilor relevante din Carta drepturilor fundamentale.

42. Legat de aceasta, *guvernele belgian, german și francez, Comisia și Înalțul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați* argumentează că, în contextul aplicării Regulamentului nr. 343/2003,

statul membru care efectuează transferul poate prezuma în mod întemeiat că statul membru responsabil de examinarea unei cereri de azil acționează într-un mod conform cu dreptul Uniunii, această prezumție fiind totuși relativă. *Guvernul Regatului Unit* subliniază că obligația de a examina respectarea, de către statul membru de primire, a articolului 18 din Carta drepturilor fundamentale, respectiv a dispozițiilor Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85, precum și a Regulamentului nr. 343/2003 nu poate lua naștere decât în împrejurări extraordinare, mai exact atunci când prezumția că statul membru responsabil acționează într-un mod conform cu drepturile omului și cu dreptul Uniunii a fost în mod clar infirmată.

43. *Guvernele irlandez, italian, olandez, ceh, polonez și finlandez* consideră că la prima întrebare preliminară trebuie dat un răspuns negativ. În acest sens, *guvernele elen și polonez* subliniază că dreptul Uniunii exclude posibilitatea unui stat membru de a controla conformitatea cu dreptul Uniunii a comportamentului unui alt stat membru.

44. Potrivit *guvernului austriac*, statul membru care examinează admisibilitatea transferului către statul membru responsabil conform Regulamentului nr. 343/2003 trebuie să ia în considerare dacă statul membru de primire se conformează, în principiu, acelor standarde minime a căror respectare justifică

prezumția că transferul este efectuat în conformitate cu Carta drepturilor fundamentale.

45. Cea de a doua întrebare preliminară, care privește aspectul dacă statul membru care efectuează transferul este obligat să accepte responsabilitatea de a examina cererea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 atunci când statul membru de primire nu respectă articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale ori una sau mai multe dispoziții din Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85 și din Regulamentul nr. 343/2003, ar trebui – după cum consideră *Amnesty International Limited* și *AIRE Centre* – să primească un răspuns afirmativ. În plus, *Amnesty International Limited* și *AIRE Centre* subliniază că obligația de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea devine aplicabilă în toate situațiile în care există riscul ca una dintre dispozițiile relevante din cartă să nu fie respectată în statul membru de primire.

46. Reclamanții din acțiunea principală, guvernele belgian și francez, Comisia, precum și Înalțul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați consideră că statul membru care efectuează transferul este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 atunci când există dovezi că, în statul membru de primire, solicitantul de azil s-ar confrunta cu un risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate de Carta drepturilor fundamentale. Guvernul finlandez exprimă un punct de vedere asemănător, mai precis, că obligația de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 nu ia naștere decât în mod excepțional, în situațiile în care prin transfer s-ar aduce o gravă

atingere drepturilor garantate solicitantului de azil prin articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale.

47. *Guvernele elen și olandez* consideră că, dimpotrivă, statul membru care efectuează transferul nu este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 atunci când statul membru de primire nu se conformează articolului 18 din Carta drepturilor fundamentale ori uneia sau mai multor dispoziții din Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85 și din Regulamentul nr. 343/2003. *Guvernele polonez și sloven* consideră de asemenea că din cuprinsul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 nu rezultă că acesta ar institui o obligație de exercitare a dreptului de asumare a responsabilității. Cu toate acestea, *guvernele german și olandez* atrag atenția că nu este permis transferul unui solicitant de azil către un stat membru în care există un risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate de Carta drepturilor fundamentale.

48. Deoarece guvernele *irlandez și italian* au dat un răspuns negativ la prima întrebare preliminară, acestea consideră că răspunsul la cea de a doua întrebare preliminară nu mai este necesar. Și *guvernul Regatului Unit* consideră că, ținând seama de răspunsul său la

prima întrebare preliminară, răspunsul la cea de a doua întrebare nu este necesar.

VI — **Aprecieri juridică**

A — *Considerații introductive*

49. În opinia *Confederației Elvețiene*⁸, Regulamentul nr. 343/2003 conține, prin logica proprie a sistemului pe care îl instituie, o prezumție relativă că statele care participă la acest sistem respectă Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, precum și Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”). Totuși, atunci când această prezumție este infirmată într-un caz concret și când, în statul membru responsabil, nu este garantat un tratament al solicitantului de azil conform cu dreptul internațional public, ar fi exclus ca acesta să fie transferat către statul respectiv, iar dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 ar deveni, în mod excepțional, o obligație de a-și asuma responsabilitatea.

8 — Confederația Elvețiană s-a asociat sistemului de drept al Uniunii care permite determinarea statelor responsabile de examinarea cererilor de azil prin intermediul Acordului între Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil să examineze o cerere de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția (JO 2008, L 53, p. 5). Potrivit articolului 5 alineatul (2) din acest acord, Elveția are dreptul să prezinte memorii sau observații scrise Curții atunci când o instanță a unui stat membru sesizează Curtea cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare privind interpretarea Regulamentului nr. 343/2003.

50. Prin intermediul celor două întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă și, în caz afirmativ, în ce condiții un stat membru este obligat ca, la exercitarea dreptului său de a-și asuma responsabilitatea de examinare a unei cereri de azil, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003, să controleze dacă, în situația în care solicitantul de azil ar fi transferat către statul membru responsabil în mod normal, acesta ar fi expus riscului de a-i fi încălcate drepturile conferite în temeiul articolului 18 din Carta drepturilor fundamentale, respectiv riscului ca acest stat membru să nu respecte obligațiile care îi revin în temeiul Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau al Regulamentului nr. 343/2003.

51. Instanța de trimitere adresează aceste întrebări deoarece se află în posesia unor indicii clare din care deduce că tratamentul aplicat în practică de autoritățile elene solicitanților de azil se îndepărtează în mare măsură de normele stabilite de Uniune în domeniul reglementării sistemului de azil și al procedurilor instituite în domeniul azilului, astfel încât, în cazul unui transfer al unor solicitanți de azil către Grecia, drepturile fundamentale de care beneficiază solicitanții de azil ar risca chiar să fie încălcate.

52. În acest context, instanța de trimitere consideră că ar fi contrar spiritului Regulamentului nr. 343/2003 ca un stat membru sau instanțele naționale să fie nevoite să examineze eficacitatea sistemelor de azil dintr-un alt stat membru, în contextul aplicării Regulamentului nr. 343/2003. În lipsa oricărei dovezi că transferul unui solicitant de azil ar prezenta riscul unui tratament care încalcă articolul 3 din CEDO, în principiu, revine statului membru responsabilitatea de a decide dacă consideră necesar să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003. Nu este de competența instanțelor naționale să stabilească momentul și condițiile în care un stat membru trebuie să își exercite puterea discreționară.

53. Instanța de trimitere consideră că aceste argumente sunt susținute de Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului K.R.S. împotriva Regatului Unit din 2 decembrie 2008⁹, prin care aceasta trebuia să se pronunțe cu privire la acțiunea în materia drepturilor omului formulată de un cetățean iranian care urma să fie transferat în Grecia de către Regatul Unit în conformitate cu dispozițiile Regulamentului nr. 343/2003. Solicitantul de azil iranian subliniase mai cu seamă că expulzarea sa în Grecia ar constitui o încălcare a articolului 3 din CEDO. Prin Hotărârea din 2 decembrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins această acțiune ca fiind vădit nefondată.

54. Cu toate acestea, instanța de trimitere nu are certitudinea dacă și, în caz afirmativ, în ce condiții interpretarea pe care a propus-o pentru Regulamentul nr. 343/2003 este compatibilă cu dreptul la azil care – începând cu data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona – este consacrat în dreptul primar prin articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale. În contextul arătat, instanța de trimitere solicită Curții orientări privind aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 în situațiile în care se arată că – existând pentru aceste afirmații chiar și confirmarea prin expertize – în statul membru de primire, condițiile de primire sunt nefavorabile și/sau procedurile de azil sunt ineficace.

55. Cu referire specială la considerațiile instanței de trimitere privitoare la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, trebuie arătat, în primul rând, că, ulterior depunerii deciziei de trimitere, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a dezvoltat aprecierile de drept și de fapt referitoare la transferul către Grecia al solicitanților de azil, aprecieri care constituiesc temeiul juridic pentru Hotărârea K.R.S. împotriva Regatului Unit din 2 decembrie 2008. În hotărârea de referință M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei din 21 ianuarie 2011¹⁰, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că respectivele condiții de detenție și de viață ale unui solicitant de azil afgan în Grecia reprezentau o încălcare, din partea Greciei, a articolului 3 din CEDO. În cadrul procedurii respective, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat de asemenea că Grecia a încălcat

9 — Hotărârea K.R.S. împotriva Regatului Unit din 2 decembrie 2008 (cererea nr. 32733/08).

10 — Hotărârea M.S.S. împotriva Belgiei și a Greciei din 21 ianuarie 2011 (cererea nr. 30696/09).

articolul 13 din CEDO coroborat cu articolul 3 din aceeași convenție, pentru motivul existenței unor deficiențe dovedite în examinarea cererii de azil a solicitantului, din cauza cărora acesta risca să fie returnat în mod direct sau indirect în țara sa de origine fără o examinare serioasă a temeiniciei cererii sale și fără să fi avut acces la o cale de atac eficientă. În temeiul acestor constatări, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că prin transferul unui solicitant de azil din Belgia către Grecia în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003, Belgia încălcă articolul 3 din CEDO, precum și articolul 13 coroborat cu articolul 3 din aceeași convenție.

56. Pentru abordarea modului în care dezvoltarea survenită în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la (in)compatibilitatea cu CEDO a transferului solicitanților de azil către Grecia poate influența controlul jurisdicțional al conformității acestor transferuri cu dreptul Uniunii și în special cu Carta drepturilor fundamentale, facem trimitere la concluziile noastre în cauza N. S., în care am argumentat că articolul 52 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale impune obligația de a garanta că, în domeniile în care dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale coincid cu cele ale CEDO, nivelul de protecție conferit de cartă nu este inferior nivelului garantat prin aceasta din urmă. Având în vedere că jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a precizat înțelesul și întinderea protecției garantate prin CEDO, Curtea trebuie să acorde o importanță specială și o pondere considerabilă acestei jurisprudențe atunci când

interpretează dispozițiile corespunzătoare ale Cartei drepturilor fundamentale¹¹.

57. În temeiul acestor clarificări, vom examina în continuare cele două întrebări preliminare. Pentru început, vom aborda a doua întrebare, care urmărește să determine în ce condiții este obligat un stat membru să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 și să examineze cererea de azil a unui solicitant pentru care în mod normal este responsabil un alt stat membru. Apoi, răspunzând la prima întrebare preliminară, vom aborda modalitatea în care, în acest context, un stat membru este obligat să examineze aspectul dacă dreptul Uniunii este respectat de celelalte state membre.

B — Obligația de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 în cazul unui risc serios de încălcare a drepturilor fundamentale în urma transferului unui solicitant de azil către statul membru responsabil în mod normal

58. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să

¹¹ — A se vedea Concluziile prezentate la 22 septembrie 2011 în cauza C-411/10, N. S. (citată la punctul 4), punctul 142 și următoarele.

se clarifice dacă un stat membru este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 și, prin urmare, să intervină în examinarea unei cereri de azil depuse pe teritoriul său, în cazul în care s-a constatat că statul membru responsabil în mod normal pentru examinarea cererii nu poate asigura respectarea dispozițiilor de la articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale, respectiv ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003 privind tratamentul aplicat solicitanților de azil și examinarea cererilor acestora.

59. După cum am arătat deja în concluziile noastre prezentate în cauza N. S., nici atunci când stabilește criteriile de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil, nici atunci când definește procedura de transfer al solicitanților de azil între statele membre, Regulamentul nr. 343/2003 nu face explicit referire la tratamentul care trebuie aplicat solicitanților de azil și la examinarea cererilor lor în statul membru de primire. Acest aspect trebuie înțeles în contextul în care, potrivit Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85, sistemele de azil ale statelor membre trebuie să satisfacă o serie de standarde minime obligatorii și toate statele membre au aderat la CEDO și la Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, ceea ce garantează din punct de vedere juridic că tratamentul aplicat solicitanților de azil și examinarea cererilor acestora în fiecare stat membru trebuie să fie conforme cu cerințele impuse de Carta drepturilor fundamentale, de Convenția de

la Geneva privind statutul refugiaților și de CEDO¹².

60. Totuși, atunci când, pentru un motiv oarecare, un stat membru nu este în măsură să respecte obligațiile impuse de Directivele 2003/9, 2004/83 sau 2005/85, respectiv pe cele în materie de drepturi fundamentale și de drept internațional public în privința modului în care tratează solicitanții de azil sau în care examinează cererile acestora, apare *de facto* riscul ca, în cazul unui transfer către acest stat membru, solicitanții de azil să fie tratați într-un mod incompatibil cu Carta drepturilor fundamentale.

61. Astfel, ca urmare a saturării sistemului de azil al unui stat membru în anumite împrejurări, acest stat poate fi pus în situația de a nu mai putea asigura respectarea drepturilor solicitanților de azil garantate prin articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale.

62. În conformitate cu articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale, dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților și în conformitate cu TUE și cu TFUE. Unul dintre elementele esențiale ale Convenției de la Geneva privind statutul refugiaților este interdicția prevăzută la articolul 33 din această convenție de a expulza sau de a returna în vreun fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața

12 — *Ibidem*, punctul 95 și următoarele.

sau libertatea sa ar fi amenințate, interdicție numită în general principiul nereturnării. Deși domeniul precis de aplicare al acestei interdicții de returnare este controversat, este cert că aceasta îi garantează refugiatului¹³ nu numai protecție împotriva expulzării sau a returnării directe peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate, ci și protecție împotriva așa-numitei expulzări sau returnări în lanț, care constă în a transfera refugiatul către un stat din care riscă să fie expulzat sau returnat către un astfel de stat¹⁴. Dată fiind această definiție largă a interdicției de returnare, devine imediat evident că saturarea sistemului de azil al unui stat membru, precum și carențele rezultate astfel în verificarea cererilor de azil pot duce în anumite cazuri la expulzări incompatibile cu interdicția de returnare și, în consecință, cu articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale.

63. În situația în care sistemul de azil al unui stat membru este saturat, există temerea că în

statul membru respectiv pot avea de asemenea loc și încălcări ale dreptului la respectarea și la protecția demnității umane garantat la articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale sau ale dreptului la interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante prevăzut la articolul 4 din aceasta¹⁵.

64. În cazul în care în statul membru care, potrivit articolului 3 alineatul (1) coroborat cu dispozițiile din capitolul III din Regulamentul nr. 343/2003, este responsabil în mod normal de examinarea unei cereri de azil, există un risc serios de încălcare a drepturilor fundamentale ale solicitantului de azil garantate prin articolul 1, 4 sau 18 din Carta drepturilor fundamentale, celorlalte state membre nu le este permis să transfere niciun solicitant de azil către acest stat, ci au în principiu obligația să exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea conform articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003.

65. Pe de o parte, obligația de a exercita dreptul de a-și asuma responsabilitatea rezultă din obligația statelor membre de a aplica Regulamentul nr. 343/2003 într-un mod conform cu drepturile fundamentale¹⁶. Pe de altă parte, această obligație rezultă și din împrejurarea

13 — Întrucât, în conformitate cu articolul 33 din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, interdicția de returnare prevăzută de acesta se aplică refugiaților, întinderea protecției conferite de articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale are ca izvor de inspirație noțiunea de refugiat în sensul acestei convenții [a se vedea în acest sens Jarass, D., *Charta der Grundrechte der Europäischen Union*, München, 2010, articolul 18, punctul 5]. Noțiunea de refugiat în contextul interdicției de returnare de la articolul 33 din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților nu include numai persoanele care au obținut deja statutul de refugiat, ci și persoanele care îndeplinesc condițiile pentru a obține acest statut. A se vedea în acest sens: Lauterpacht, E./Bethlehem, D., „The scope and content of the principle of non-refoulement: Opinion”, în *Refugee Protection in International Law* (ed.: Feller, E./Türk, V./Nicholson, F.), Cambridge, 2003, p. 87, p. 116 și următoarele.

14 — A se vedea în acest sens Lauterpacht, E./Bethlehem, D., citată anterior (nota de subsol 13), p. 122, Hailbronner, K., *Asyl- und Ausländerrecht*, ediția a doua, Stuttgart, 2008, punctul 655.

15 — A se vedea punctul 111 și următoarele din concluziile noastre prezentate în cauza N. S. (citată la punctul 4).

16 — *Ibidem*, punctul 117 și următoarele.

că transferul solicitanților de azil către un stat membru în care există un risc serios de încălcare a drepturilor lor fundamentale garantate în temeiul articolului 1, 4 sau 18 din Carta drepturilor fundamentale reprezintă, în esență, o încălcare a acestor drepturi fundamentale de către statul membru care efectuează transferul¹⁷. Prin exercitarea, de către statele membre, a dreptului de a-și asuma responsabilitatea conferit de articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003, acest risc de încălcare a Cartei drepturilor fundamentale este pe deplin înlăturat.

66. Or, un risc serios de încălcare a unor dispoziții izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003 în statul membru de primire, însă care nu presupune în același timp o încălcare a drepturilor garantate de Carta drepturilor fundamentale solicitantului de azil care trebuie transferat, nu este suficient pentru a obliga statul membru care efectuează transferul să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea.

17 — Pentru drepturile fundamentale garantate solicitantului de azil în temeiul articolelor 1 și 4 din Carta drepturilor fundamentale, aceasta rezultă din funcția pozitivă de protecție proprie acestor drepturi fundamentale. Pentru articolul 18 din Carta drepturilor fundamentale, aceasta rezultă din împrejurarea potrivit căreia acest drept fundamental protejează nu numai împotriva unei returnări directe, ci și împotriva unei returnări indirecte într-un stat unde viața sau libertatea solicitantului de azil ar fi amenințată. A se vedea punctul 113 și următoarele din concluziile noastre prezentate în cauza N. S. (citată la punctul 4). De altfel, articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale prevede în mod expres că nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

67. În această privință, trebuie subliniat, în primul rând, că o interpretare a Regulamentului nr. 343/2003 conformă cu drepturile fundamentale nu poate impune asumarea responsabilității prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din regulamentul în cazul în care statul membru responsabil în mod normal încalcă dispoziții izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003, fără a încălca însă drepturile fundamentale ale solicitantului de azil garantate prin Carta drepturilor fundamentale. În plus, transferul unui solicitant de azil către un stat membru care nu prezintă niciun risc de încălcare a drepturilor fundamentale pe care Carta drepturilor fundamentale le garantează solicitanților de azil trebuie considerată în mod normal ca fiind conformă cu drepturile fundamentale.

68. De altfel, faptul că orice încălcare a Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau a Regulamentului nr. 343/2003 ar fi suficientă pentru a împiedica transferul unui solicitant de azil către statul membru responsabil în mod normal conform articolului 3 alineatul (1) coroborat cu dispozițiile capitolului III din Regulamentul nr. 343/2003, ar fi dificil de conciliat cu obiectivele acestui regulament¹⁸. Astfel, Regulamentul nr. 343/2003 vizează să instituie o metodă clară și operațională pentru determinarea statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil, care, în plus, să facă posibilă determinarea rapidă a statului membru responsabil¹⁹. Pentru a realiza acest obiectiv, Regulamentul

18 — Potrivit unei jurisprudențe constante, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de termenii utilizați, ci și de contextul în care apare aceasta, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție; a se vedea în special Hotărârea din 29 ianuarie 2009, Petrosian și alții (C-19/08, Rep., p. I-495, punctul 34).

19 — A se vedea considerentele (3) și (4) ale Regulamentului nr. 343/2003.

nr. 343/2003 prevede că un singur stat membru, desemnat pe baza unor criterii obiective, este responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-un stat al Uniunii. Dintre aceste criterii obiective face parte, printre altele, existența unui raport juridic întemeiat pe dreptul de azil sau pe dreptul străinilor între un stat membru și solicitantul de azil ori un membru al familiei acestuia²⁰. În cazul intrării ilegale pe teritoriul Uniunii, articolul 10 din Regulamentul nr. 343/2003 prevede că statul membru prin care a intrat solicitantul este cel responsabil de examinarea cererii de azil a acestuia²¹.

minore ale dispozițiilor Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003 săvârșite într-un stat membru ar putea avea drept efect exonerarea acestuia de responsabilitatea prevăzută de Regulamentul nr. 343/2003 și de sarcinile inerente acestei responsabilități. O astfel de interpretare ar putea nu numai să golească complet de conținut normele privind responsabilitatea prevăzute de Regulamentul nr. 343/2003, ci și să compromită realizarea obiectivelor urmărite de acesta, mai exact, desemnarea rapidă a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate pe teritoriul Uniunii.

69. Or, în cazul în care orice încălcare a Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau a Regulamentului nr. 343/2003 de către statul membru responsabil în mod normal ar avea drept consecință faptul că statul membru în care solicitantul a prezentat o cerere de azil ar fi obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea instituit prin articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003, această consecință ar avea drept efect crearea, pe lângă criteriile obiective de determinare a statului membru responsabil care sunt prevăzute în capitolul III din regulament, un nou și foarte larg criteriu de excludere în conformitate cu care inclusiv încălcări

70. Aceste considerații ne duc la concluzia că încălcarea dispozițiilor din Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau din Regulamentul nr. 343/2003 în statul membru responsabil în mod normal de examinarea unei cereri de azil nu poate determina obligația de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 decât atunci când această încălcare a dreptului derivat reprezintă totodată o încălcare a drepturilor fundamentale garantate solicitantului de azil prin Carta drepturilor fundamentale.

20 — A se vedea articolul 6 primul paragraf, articolele 7 și 8 și articolul 9 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 343/2003.

21 — Articolul 10 din Regulamentul nr. 343/2003. Această responsabilitate încetează cu toate acestea la 12 luni de la data la care a avut loc trecerea ilegală a frontierei.

71. Rezultă din explicațiile de mai sus că la a doua întrebare preliminară trebuie să se

răspundă în sensul că un stat membru este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 în situația în care se stabilește că transferul solicitantului de azil către statul membru responsabil în mod normal în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 343/2003 coroborat cu dispozițiile capitolului III din acest regulament ar expune solicitantul unui risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate prin Carta drepturilor fundamentale. În schimb, un risc serios de încălcare în statul membru responsabil în mod normal a unor dispoziții izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003, însă care nu ar implica în același timp o încălcare a drepturilor garantate de Carta drepturilor fundamentale solicitantului de azil, nu este suficient pentru a da naștere unei obligații de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003.

dacă statul membru în care un solicitant a depus o cerere de azil pentru examinarea căreia, potrivit articolului 3 alineatul (1) coroborat cu dispozițiile capitolului III din Regulamentul nr. 343/2003, în mod normal, este responsabil un al stat membru trebuie să examineze înainte de transferul către acest din urmă stat dacă în statul în mod normal responsabil sunt garantate drepturile solicitantului de azil conferite acestuia prin Carta drepturilor fundamentale și dacă sunt respectate dispozițiile Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003.

C — Înainte de transferul unui solicitant de azil, statul membru care efectuează transferul trebuie să examineze, potrivit Regulamentului nr. 343/2003, dacă drepturile garantate solicitantului respectiv prin Carta drepturilor fundamentale îi sunt asigurate acestuia în statul membru de primire

72. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește să afle

73. Pe de o parte, din considerațiile noastre de mai sus rezultă că transferul solicitanților de azil către un stat membru în care există un risc serios de încălcare a drepturilor care le sunt garantate prin Carta drepturilor fundamentale este incompatibil cu această cartă, astfel încât, în această situație, statul membru în care a fost prezentată cererea de azil este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003. Pe de altă parte, am ajuns la concluzia că un risc serios de încălcare a unor dispoziții izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003 în statul membru de primire nu poate determina obligația statului membru care efectuează transferul de a exercita dreptul de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003 decât atunci când această încălcare a dreptului derivat ar reprezenta totodată o încălcare

a drepturilor garantate solicitantului de azil prin Carta drepturilor fundamentale.

în mod normal, drepturile fundamentale ale solicitanților de azil vor fi respectate.

74. Din aceste constatări rezultă în mod direct că înainte de transferul unui solicitant de azil, statul membru care efectuează transferul trebuie să examineze dacă, în statul membru responsabil în mod normal, solicitantul de azil s-ar confrunta cu un risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate de Carta drepturilor fundamentale. Numai în acest fel este asigurată, de statul membru care efectuează transferul, aplicarea Regulamentului nr. 343/2003 într-un mod conform cu drepturile fundamentale. Dimpotrivă, trebuie să se respingă existența unei obligații separate de a examina dacă statul membru de primire se conformează dispozițiilor izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 și ale Regulamentului nr. 343/2003.

75. Obligația statelor membre de a examina dacă transferul solicitanților de azil către un alt stat membru este conformă cu drepturile fundamentale nu înseamnă însă că înaintea transferului fiecărui solicitant de azil, statul membru care efectuează transferul trebuie să se asigure în mod activ că în statul membru de primire drepturile solicitanților de azil consacrate în Carta drepturilor fundamentale sunt cu adevărat garantate. Pentru a aprecia dacă în statul membru responsabil în mod normal există pentru solicitanții de azil riscul de a le fi încălcate drepturile fundamentale, statele membre pot porni de la prezumția relativă potrivit căreia în statul membru responsabil

76. Un argument în favoarea legitimității unei asemenea prezumții relative în raport cu dreptul Uniunii este acela că, în conformitate cu Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85, în orice stat membru, tratamentul solicitanților de azil și examinarea cererilor acestora trebuie să se conformeze standardelor minime obligatorii. În plus, toate statele membre trebuie să respecte Carta drepturilor fundamentale²² și – în calitate de state semnatare – CEDO și Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, astfel încât sunt obligate să respecte și drepturile fundamentale, și drepturile omului garantate solicitanților de azil prin aceste documente. Având în vedere nivelul ridicat de protecție garantat – prin lege – de aceste instrumente, se impune în mod firesc concluzia că, la transferul solicitanților de azil în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003 se poate aplica prezumția potrivit căreia în statul membru responsabil pentru cererea de azil acești solicitanți de azil vor fi tratați într-un mod conform cu drepturile omului și cu drepturile fundamentale²³. În acest sens, se subliniază în mod expres în considerentul(2) al Regulamentului nr. 343/2003

22 — Cu privire la conținutul și la domeniul de aplicare ale Protocolului nr. 30 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit, a se vedea punctul 167 și următoarele din concluziile noastre prezentate în cauza N. S. (citată la punctul 4).

23 — Astfel, de exemplu, în Hotărârea K.R.S. împotriva Regatului Unit din 2 decembrie 2008 (citată la nota de subsol 9), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pornit de la premisa că trebuie să se prezume că Grecia îndeplinește obligațiile impuse de Directivele 2005/85 și 2003/9.

că statele membre, respectând toate principiul nereturnării, trebuie să fie considerate state sigure pentru resortisanții țărilor terțe²⁴.

77. Statele membre care optează pentru aplicarea unei astfel de prezumții relative trebuie totuși să respecte principiul efectivității, potrivit căruia statele membre nu pot face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii²⁵. În măsura în care statele membre decid astfel să instituie o prezumție relativă, pentru solicitanții de azil trebuie de asemenea să fie instituită o procedură juridică care să permită infirmarea efectivă a acestei

prezumții. Încă o dată, revine ordinii juridice naționale a diferitelor state membre sarcina de a reglementa, potrivit principiului autonomiei procedurale a acestora²⁶, mijloacele de probă care pot fi utilizate în acest scop, precum și normele și principiile privind aprecierea acestor probe, cu respectarea interdicției de a face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite prin Carta drepturilor fundamentale.

78. Din considerațiile de mai sus rezultă că la prima întrebare preliminară trebuie să se răspundă în sensul că un stat membru care intenționează să transfere, în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003, un solicitant de azil către statul membru responsabil în mod normal de examinarea cererii de azil, trebuie să aprecieze dacă în acest stat solicitantul de azil ar fi expus unui risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate prin Carta drepturilor fundamentale. Statul membru care efectuează transferul nu are nicio obligație separată de a aprecia dacă statul membru de primire se conformează dispozițiilor izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003. Pentru a aprecia dacă în statul membru responsabil în mod normal există pentru solicitanții de azil riscul de a le fi încălcate drepturile fundamentale, statele membre pot porni de la prezumția relativă potrivit căreia, în statul membru responsabil în mod normal, drepturile fundamentale ale solicitanților de azil vor fi respectate.

24 — A se vedea de asemenea, cu privire la acest aspect, Protocolul (nr. 24) privind dreptul de azil pentru resortisanții statelor membre ale Uniunii Europene, anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Acest protocol prevede, în primul rând că, având în vedere nivelul de protecție a drepturilor fundamentale și a libertăților fundamentale în statele membre ale Uniunii Europene, acestea sunt considerate ca reprezentând țări de origine sigure unele față de celelalte în privința tuturor chestiunilor juridice și practice conexe problemelor de azil. În acest context, protocolul adaugă că, în consecință, orice cerere de azil formulată de un resortisant al unui stat membru poate fi luată în considerare sau declarată admisibilă spre a fi analizată de un alt stat membru numai în condiții foarte stricte, precizate în protocol.

25 — Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet (C-432/05, Rep., p. I-2271, punctul 43), Hotărârea din 7 iunie 2007, van der Weerd și alții (C-222/05-C-225/05, Rep., p. I-4233, punctul 28), Hotărârea din 12 februarie 2008, Kempster (C-2/06, Rep., p. I-411, punctul 57), și Hotărârea din 8 iulie 2010, Bulicke (C-246/09, Rep., p. I-7003, punctul 25).

26 — Cu privire la semnificația acestui principiu în contextul aplicării dispozițiilor Regulamentului nr. 343/2003, a se vedea Hotărârea Petrosian și alții (citată la nota de subsol 18), punctele 47 și 52.

VII — Concluzie

79. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare după cum urmează:

- „1) Un stat membru este obligat să își exercite dreptul de a-și asuma responsabilitatea potrivit articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate în unul dintre statele membre de un resortisant al unei țări terțe în situația în care se stabilește că transferul solicitantului de azil către statul membru responsabil în mod normal în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 343/2003 coroborat cu dispozițiile capitolului III din acest regulament ar expune solicitantul unui risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate prin Carta drepturilor fundamentale. În schimb, un risc serios de încălcare în statul membru responsabil în mod normal a unor dispoziții izolate ale Directivei 2003/9/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de stabilire a standardelor minime pentru primirea solicitanților de azil în statele membre, ale Directivei 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate sau ale Directivei 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat sau ale Regulamentului nr. 343/2003, însă care nu ar implica în același timp o încălcare a drepturilor garantate de Carta drepturilor fundamentale solicitantului de azil care urmează a fi transferat, nu este suficient pentru a da naștere unei obligații de exercitare a dreptului de a-și asuma responsabilitatea prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003.
- 2) Un stat membru care intenționează să transfere, în conformitate cu Regulamentul nr. 343/2003, un solicitant de azil către statul membru responsabil în mod normal de examinarea cererii de azil, trebuie să aprecieze dacă în acest stat solicitantul de azil ar fi expus unui risc serios de a-i fi încălcate drepturile garantate

prin Carta drepturilor fundamentale. Statul membru care efectuează transferul nu are nicio obligație separată de a aprecia dacă statul membru de primire se conformează dispozițiilor izolate ale Directivelor 2003/9, 2004/83 și 2005/85 sau ale Regulamentului nr. 343/2003. Pentru a aprecia dacă în statul membru responsabil în mod normal există pentru solicitanții de azil riscul de a le fi încălcate drepturile fundamentale, statele membre pot porni de la prezumția relativă potrivit căreia, în statul membru responsabil în mod normal, drepturile fundamentale ale solicitanților de azil vor fi respectate.”